

การอุดมศึกษายุคหลังสังคมโลกาภิวัตน์

(Post Globalization Higher Education)

: รศ.ดร.พระครูสุนทรธรรมโสภณ*

ความนำ

คำว่ายุคต่าง ๆ มีการพูดถึงกันแวดวงวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นยุคอุตสาหกรรม ยุคอุตสาหกรรมใหม่ ยุคสารสนเทศและข่าวสาร ข้อมูล และคำว่า ยุคกระโลกาภิวัตน์ ความจริงคำว่า กระแสโลกาภิวัตน์ ได้นำมาใช้โดยนักเศรษฐศาสตร์ คำว่า กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นผลรวมมาจากการพัฒนา การติดต่อสื่อสาร การคมนาคม เทคโนโลยี สารสนเทศ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ สะท้อนความเป็นปัจจัยการ ทั้งจากปัจเจกบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยทางธุรกิจ และภาครัฐ และคำว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้นำมาใช้ตั้งแต่สมัยทศวรรษที่ 1960 แต่ไม่ค่อยเป็นที่สนใจของผู้คนมากนัก ต่อมาในทศวรรษที่ 1980 จึงเป็นที่สนใจและเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น เข้ามาในสังคมไทยมีแสดงอาการง ๆ กันอยู่พักใหญ่ ว่ามันคืออะไร เพราะเรากับสภาพความเป็นจริงที่กำลังเผชิญอยู่ เป็นภาวะที่เห็นแต่ไม่รู้ คือไม่รู้ว่ามันคืออะไร นักวิชาการไทยไม่รู้แปลมันว่าอย่างไร คำแปลแรกที่แปลกันนั้น

ผู้เขียนเห็นด้วยและเห็นว่ามันตรงกับคนไทยเหมาะสมกับคนไทย เหมาะสมกับนิสัยคนไทยดี คือแปลของคำว่า Globalization ว่า โลกาภิวัตน์ แปลว่า วิ่งตามกระแส วิ่งตามข้อมูล เพราะความเป็นจริงทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ จำเริญมาพูดมันดูดี มันทำให้หลังทำให้ดูศักดิ์สิทธิ์ดี แต่อย่างไรก็ตามบทความที่จะนำเสนอต่อไปนี้ เป็นบทความเชิงวิพากษ์วิชาการ โปรดได้ใช้พิจารณาญาณในการอ่าน หวังว่าสังคมวิชาการ คงมีคนอ่านที่ใจกว้าง ให้สมกับเป็นนักอ่าน สมกับเป็นนักวิชาการในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ คือมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสของข่าวสารข้อมูลที่ไหลมาพร้อมกระแสโลกาภิวัตน์

สภาพกระแสโลกาภิวัตน์

โดยสภาพ กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) คือมีสถานะสังคมเดียวที่ หลากหลาย เป็นสังคมที่กว้างใหญ่แต่คับแคบ สังคมกว้างใหญ่ที่คับแคบ เป็นสังคมที่ใกล้ชิดกัน แต่มีความรู้สึกที่ห่างไกล มีความเชื่อมโยงกัน

* เจ้าคณะอำเภอบางเลน (ธรรมยุต) จังหวัดนครปฐม

ทั้งโลก เป็นสังคมโลกเดียวกัน สังคมบ้านเดียวกัน คำว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) ประเทศเพื่อนบ้านเราเขาแปลว่า “ฟ้าปกกัน” หรือฟ้ามีอาภรณ์ ภาวะที่ไม่มีฟ้ากัน ภาวะที่ไม่มีอะไรมาขวางกัน มีภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน เหมือนในกลักกัน เหมือนบ้านหลังเดียว เหมือนมุ้งเดียวกัน ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไร ที่ไหนในโลกนี้รับรู้ด้วยกัน เท่าเทียมและทั่วถึงกัน เรื่องเกิดที่ทำเนียบขาวของสหรัฐรับรู้ถึงไทย ถึงทั่วโลก แม้แต่เข็มหล่นในทำเนียบขาวได้ยินถึงไทย เมื่อภาวะความเป็นจริงเป็นอย่างนี้ เราปรับท่าทีแห่งตนอย่างไร จะปรับเปลี่ยนตนเองอย่างไร จะมีท่าทีความคิดเห็นอย่างไรต่อกระแสโลกาภิวัตน์ คือ การปรับเปลี่ยนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Adjustment under Globalization) คนในสังคมอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาตนเอง จะต้องปรับเปลี่ยนตนเองอย่างไร ที่อยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ มีใช้อยู่ในกระแส ทั้ง ๆ ที่ไหนกระแสแบบไม่รู้ว่ตนกำลังโดนกระแส หรือแบบเห็นที่ไม่รู้

กระแสอุดมศึกษา

แม้แต่การอุดมศึกษาเองยังต้องตามกระแสของอุดมศึกษาเองด้วย ว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเขาไปถึงไหน เขาจัดกันอย่างไร คือให้รู้เท่าทันส่วนจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นอีกประเด็นหนึ่ง เพราะผู้เขียนเองเป็นผู้หนึ่งที่อยู่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยการจัดการศึกษากระแสหลักของการอุดมศึกษาโลก กระแสที่หนึ่ง Massification การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องจัดให้คนส่วนใหญ่ของสังคมประเทศ

หมายความว่าคนทุกคนในสังคมมีสิทธิ์เข้าถึง การศึกษาระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อคนส่วนใหญ่ของสังคมให้มากที่สุด กระแสที่สอง คือ Privatization. คือพยายามจะดูแลให้การดำเนินการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีลักษณะที่ดี ดำเนินการรูปของเอกชน มีความเป็นอิสระ มีความคล่องตัวสูงไม่เป็นระบบราชการ มี 3 ลักษณะ คือ 1) เป็นเอกชนไปเลย มีความเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน นักศึกษาจ่ายแพง 2) มีลักษณะการบริหารมีความเป็นอิสระ มีการบริหารจัดการที่คล่องตัว มีคณะกรรมการดูแลที่เรียกว่า Corporate ก็คือคณะกรรมการดูแล แต่การเงินยังเป็นของรัฐยังให้เป็นส่วนใหญ่ และรัฐมีมาตรการมาดูแล มีคณะกรรมการดูแลเข้ามาตรวจสอบ แบบครึ่งราชการ 3) Autonomous แบบนี้มหาวิทยาลัยค่อนข้างเป็นอิสระ ให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการตัดสินใจดำเนินดูแล ภายใต้จุดมุ่งหมายกระบวนการ วิธีการของมหาวิทยาลัยเอง กระแสที่สามคือ Marketization กระแสที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนี้ กระแสการตลาด การจัดการศึกษาเชิงการตลาด เชิงธุรกิจ การจัดการศึกษาสนองความต้องการของตลาด เป็นสำคัญ กระแสนี้ทำให้วิชาการอ่อนแอลง นักวิชาการขาดอุดมการณ์ ทำงานสนองความต้องการมากกว่าสนองอุดมการณ์ กระแสที่สี่ Standardization กระแสที่สี่นี้ตามพร้อม ๆ กับการตลาด จะการแข่งขันกันสูง มีการแสวงหาลูกค้า มีการประชาสัมพันธ์ มีการลดคุณภาพเพื่อดึงลูกค้า ประกาศการจบบ่าย จบเร็วเพื่อดึงลูกค้ากัน ระบบธุรกิจการศึกษา กระแสที่ห้า คือ Globalization. เป็นยุค Internationalization หรือไม่ก็เรียกว่า Visualization หรือ Visual

Globalization. Internationalization networking 3 คำนี้จะระบบโลกาภิวัตน์ เป็นสังคมโลกเสมือน ระบบนานาชาติ ระบบเครือข่าย ทำให้โลกนี้เป็นใบเดียวกัน และกระแสที่หก Technologicaization กระแสที่หกนี้ก็คือกระแสของ Technology. คือเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการจัดการ เพราะ Technology นี้เองที่ทำให้เกิดระบบนานาชาติขึ้นอย่างกว้างและรวดเร็ว ความเป็น IT. ICT. Information and communication Technology ทำให้ Massification มันกว้างขวางออกไปไกลและรวดเร็ว และเกิดมีมหาวิทยาลัยเสมือน Visual University. (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2546 : 18) ทั้ง 6 กระแส นับว่าเป็นกระแสโลกที่กำลังเกิดขึ้นที่อุดมศึกษากำลังเผชิญอยู่ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้จักก็ตาม บุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะคนของอุดมศึกษาต้องรู้เท่าทันกับกระแสแห่งความเป็นจริงที่กำลังเผชิญอยู่

ยุทธวิธีนักรับการศึกษาอุดมศึกษา

นักรับการศึกษาอุดมศึกษาต้องเรียนรู้ อ่านตำราที่เป็นเอกสาร อ่านผลงานวิชาการ อ่านผลการวิจัย ด้วยวิธีตั้งคำถาม และอ่านปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างครบถ้วนของบริบท การอ่านตำรา เอกสาร อ่านในฐานะเป็นข้อมูลตาย ข้อมูลที่นิ่งที่ตายแล้ว ในฐานะเป็นสถิติ เชิงเหตุการณ์ที่ผ่านมา ที่เกิดแล้วผ่านมาแล้ว ประเด็นสำคัญคือการอ่านเหตุการณ์ อ่านสภาพบริบททางสังคมอ่านปรากฏการณ์ทางสังคม (Social phenomena) อ่านสังคม อ่านวัฒนธรรม (Culture) และอ่านวัฒนธรรมย่อย (Sub-culture) เพราะสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไหลเลื่อนอยู่ตลอดเวลา

มีความเป็นพลวัตร (Dynamics) อยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารอุดมศึกษาต้องมีความรู้เท่าทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) โดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่โลกและสังคมมีความซับซ้อนในความซับซ้อน มีความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและรวดเร็ว มันเหมือนสังคมที่มีมิติยังต้องมีความต้องการ มีความจำเป็นจะต้องหาแสงสว่างมากขึ้น เพราะสังคมทุกวันนี้จะมีไฟฟ้าสว่างไสวเต็มไปหมด แต่สติปัญญาคนกลับถดถอยอ่อนแอลงมาโดยลำดับ จนจะหันกลับเข้าสู่สังคมหลงภูมิปัญญาแห่งตน เพราะการพัฒนา เป็นการพัฒนาแบบพึ่งพิงพึ่งพา ตอนนี้คิดอะไรไม่เป็นแล้ว ต้องคอยพึ่งเทคโนโลยี เดินเองแทบไม่เป็น ต้องนั่งรถคิดเองไม่เป็นต้องพึ่งเครื่องคิดเลข ต่อไปก็เขียนหนังสือเองไม่เป็นเพราะทุกวันมีแต่จิ้ม มีแต่พิมพ์คือพึ่งเทคโนโลยี พึ่งอุปกรณ์ พึ่งสื่อตลอดเวลา

ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ระดับอธิการบดี รองอธิการบดี ต้องประเมินปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษาของสังคมโลก นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล จัดลำดับความจำเป็นที่เร่งด่วน แต่น่าเสียดายที่ผู้บริหารเสียเวลาไปกับการประชุม กับงานที่ตายกับโครงสร้างที่นิ่งที่ตายไม่ชีวิต ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของวิถีชีวิต หาเวลาประชุม พุดคุยกันบ้าง ประเมินผลปัญหาทางสังคมร่วมกัน โดยปัญหาสังคมเป็นตัวตั้งในการจัดการศึกษา ในการพัฒนาคณะวิชา และสาขาวิชา มีใช้จัดการศึกษาสนองระบบธุรกิจดังที่เป็นอยู่

ผู้บริหารอุดมศึกษาต้องมีความเข้าใจ ปัญหาสังคม หรือทุกขสัจของสังคม ขณะนี้สังคมมีปัญหาอะไร ปัญหาทางเศรษฐกิจ โรงงานปลดคนงาน โรงงานย้ายฐานการผลิตไปประเทศ

เมียนมาร์ ย้ายไปตั้งโรงงานที่เวียดนาม ย้ายไปตั้งโรงงานที่ประเทศกัมพูชา เพราะค่าแรงถูกกว่า ทำให้โรงงานในประเทศไทยต้องยุบไป คนงานตกงานจำนวนมาก ในขณะเดียวกันเกษตรกรผู้ทำการเกษตรกรรม ชาวไร่ชาวนา ชาวนาทำงานต้องลงทุนสูง โดยเฉลี่ยแบบไร่ต่อไร่จะขาดทุนประมาณไร่ละ 800 บาทถึง 1,200 บาทกับค่าไถ ค่าเกี่ยว ค่าขนส่ง ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง จึงยิ่งทำยากจน ซึ่งขณะนี้ชาวนาไทยมีเพียง 30 % เท่าที่เป็นเจ้าของที่นา อีก 70 % ทำนาโดยเช่าที่นาทั้งนั้นโดยเฉพาะในภาคกลาง ชาวดั้งเดิมจะขายที่นาไปหมดแล้ว เหมือนเจ้าของไร่ ขายไร่ให้นายทุน นักธุรกิจทำสนามกอล์ฟ ได้เงินมาแจกลูก ๆ แล้วซื้อมอเตอร์ไซด์ เจ้าของที่ดินเดิมมาเป็นคนรดน้ำหญ้าสามกอล์ฟ ลูกสาวก็ไปเป็นคนถือลูกกอล์ฟ เรียกเป็นภาษาฝรั่งว่า แคดดี้ (caddy) ฟังดูมันโก้ดีโดยเฉพาะปีนี้มีป้ายประกาศขายที่ดินมากที่สุดเป็นประวัติการณ์แบบไม่เคยมีมาก่อนประกาศขายที่นา ประกาศขายที่ดินพร้อมบ้านที่ดินพร้อมโรงงาน ตั้งแต่ 2 ไร่ 5 ไร่ 12 ไร่ 14 ไร่ 17 ไร่ 50 ไร่ 60 ไร่ เส้นทางไปได้ เส้นทางไปเหนือ เส้นทางไปอีสาน และแถว ๆ ภาคกลาง สรุปมีประกาศขายที่ดินทั่วประเทศไทย และขายยากด้วย ไม่มีใครซื้อเพราะเศรษฐกิจไม่ดี ไม่รู้จะซื้อไปทำอะไร ที่ประกาศขายนั้นส่วนใหญ่โดนดอยอยู่กับธนาคารแล้ว อีกไม่นานก็จะโดนยึด ผู้เขียนเคยเสนอให้รัฐบาลรับจำนำที่ดิน เพราะหากที่ดินตกเป็นของต่างชาติ จะกระทบกับความมั่นคงแน่นอน แรก ๆ อาจไม่เป็นโดยนิตินัย แต่ในอนาคตไม่แน่

ผู้บริหารอุดมศึกษา ต้องมีความเข้าใจในปัญหาสังคม ตอนนี้สังคมมีปัญหาความ

ไม่เป็นธรรมทางสังคม ปัญหาความยุติธรรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาแรงงานเถื่อน ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาการค้าทางเพศ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนัน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ฯลฯ ปัญหาทั้งหมดนี้ปัญหาวิทยาลัยต้องนำมาคิดวิเคราะห์ เพื่อชี้ทางออกให้กับสังคม วิชาการต้องกินได้ ต้องแก้ปัญหาได้ ก่อนเมฆเมฆก้อนใหญ่มีดตะมึน หากไม่ตกลงมาเป็นเมฆฝนก็ไร้ค่า วิชาการหากไม่สามารถแก้ปัญหาของสังคมก็ไร้ประโยชน์

ผู้บริหารอุดมศึกษา ต้องเปลี่ยนระบบคุณค่าทางสังคม ต้องพลิกจากการให้มูลค่าเป็นคุณค่าตามที่เป็นอยู่ ต้องสร้างระบบคุณค่าใหม่ ในคุณค่ากับความดีงาม ความถูกต้องมากกว่าการมีฐานะทางเศรษฐกิจ การมีเงินมาก ความร่ำรวยให้ค่าคนรวยว่าเป็นคนดี นับถือคนที่ฐานะทางเศรษฐกิจ กลายเป็นดีมีเงิน คนดีมีอำนาจ ใครมีอำนาจนักวิชาการก็วิ่งซุก ประจบสอพลอ ขวยจิตรวิญญานทางวิชาการ จึงมีเพียงนักวิชาการที่มีแต่ความต้องการเป็นส่วนใหญ่ นักวิชาการที่มีอุดมการณ์ไม่ค่อยจะมี นี่ความเศร้าของสังคม

ผู้บริหารอุดมศึกษาต้องทักษะในการดำรงตนในสังคมศตวรรษที่ 21 เน้นการดำรงตน ผู้เขียนเน้นการดำรงตน เพราะครูอาจารย์ไม่เพียงสอนถ่ายทอดศิลปวิทยาการ หากแต่ต้องทำหน้าที่ในการถ่ายทอดหล่อหลอมอุดมการณ์ เชิงสร้างสรรค์ ในการพัฒนาสังคม แก้ปัญหาสังคม ทำหน้าที่เตือนสติทางสังคม (Social Reminder) ไปพร้อมด้วยอย่างองอาจกล้าหาญ แม่นตรง ตามหลักวิชาการ การศึกษาโดยการ

ศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอก กระบวนการเรียนต้องเน้นการคิดวิเคราะห์มากกว่าความจำ (ดร.อุทัย ดุลยเกษม, 2554 : 224) การเรียนการสอนเน้นให้มีการตั้งคำถาม ต้องคิดจึงสามารถวิเคราะห์ ต้องวิเคราะห์จึงจะมีคำถาม การเรียนการสอนต้องแสวงหาคำถาม เน้นวิธีการแสวงหาคำถามมากกว่าคำตอบ

ผู้บริหารอุดมศึกษาต้องเป็นผู้ช่างตั้งคำถาม ตลอดทั้งอาจารย์ทั้งหลายด้วย เพราะการศึกษาอุดมศึกษาต้องเน้นการเรียนการสอนที่คำถาม อาจารย์กับนักศึกษาร่วมตั้งคำถาม ตั้งข้อสงสัย ชวนกันคิด ตั้งคำถามกับตำรา เพราะคำถามควรเป็นจิตวิญญาณของอุดมศึกษา คือเน้นที่รู้จักตั้งคำถาม คำถามที่หนึ่ง คือเราเข้าใจอุดมศึกษาอย่างไร อุดมศึกษาต้องเข้าใจโลกของชีวิต คำถามที่สอง สภาวะอุดมศึกษาไทยเป็นอย่างไรในปัจจุบัน และคำถามที่สาม อุดมศึกษาควรจะดำเนินการไปสู่ทิศทางใด (เสนห์ จามริก, 2555 : 11) การปฏิรูปการศึกษา ต้องไม่ล้มการศึกษา การถ่ายทอดการองค์ความรู้ตามแบบธรรมชาติ แบบครอบครัว

สรุป

การจัดการศึกษาอุดมศึกษาในยุคนี้ ที่ตั้งชื่อว่า การอุดมศึกษายุคหลังสังคมโลกาภิวัตน์ (Post Globalization Higher Education) ซึ่งเป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงไหลเลื่อน มีความเป็นพลวัตสูง ในยุคที่สังคมกว้างใหญ่ที่คับแคบ

เป็นสังคมที่ใกล้ชิดกัน แต่มีความรู้สึกที่ห่างไกลกัน ยุคที่สังคมโลกมีความเชื่อมโยงกันทั้งโลก เป็นสังคมโลกเดียวกัน สังคมบ้านเดียวกัน เสมือนมั่งเดียวกัน ผู้บริหารต้องเรียนรู้สังคมศตวรรษที่ 21 ต้องรู้ทันความซับซ้อนในความซับซ้อน เน้นการแสวงหาคำถาม หาข้อสงสัยมากกว่าการหาคำตอบ ผู้บริหารและคณาจารย์ต้องเน้นการดำรงตน การดำเนินชีวิต มีความรู้ดำเนินชีวิตตามความรู้ มีความห่วงใยสังคม สร้างความรู้เพื่อแก้ปัญหาของสังคม ไม่เพียงการถ่ายศิลป-วิทยาการ แต่ต้องถ่ายทอดอุดมการณ์ไปพร้อมกับ การเตือนสติทางสังคมอย่างองอาจกล้าหาญแน่วแน่ ตรงตามหลักวิชาการ

บรรณานุกรม

- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2546). **อุดมศึกษาไทยในอุดมศึกษาโลก**. กรุงเทพฯ : คณะครู ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนห์ จามริก. (2555). **วิกฤต 6 อุดมศึกษาไทยที่มาและที่ไป**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย ดุลยเกษม, ดร. (2554). **สังคมทศวรรษเพื่อการพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา**. จัดพิมพ์ในวาระอายุครบ 60 ปี ดร.อุทัย ดุลยเกษม. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์เทียนวัฒนา.